

Mojca Urek

VODIČ ZA PREŽIVETJE SKOZ SOCIALNOVARSTVENE SLUŽBE IN SLUŽBE DUŠEVNEGA ZDRAVJA ZA LEZBIJKE IN GEJE

– Hmm. Morda se vam je v preteklosti zgodilo kaj, kar je ostalo skrito v podzavesti in vam brani, da bi imeli zdravo spolno razmerje s pripadnikom nasprotnega spola. S trdim delom in ob profesionalni pomoči bi vam verjetno uspelo odkriti te zavore in najti pot h globokemu, zadovoljujočemu odnosu z moškimi.

Zajela je sapo in se uradno nasmehnila.

– Ste kdaj razmišljali o otrocih, Molly?

– Nikoli.

To pot ni mogla skriti nelagodja. – Tako torej. Draga moja, uredila sem, da se boste trikrat na teden dobivali z našim psihiatrom. Seveda boste tudi k meni prihajali na redne pogovore enkrat na teden. Držala bom pesti, da bi uspešno premagali svoje težave. Želim, da me imate za prijateljico.

Prišla sta dva varnostnika in me spremila do oddelka za norce. Medicinska sestra mi je vzela prstne odtise. Najbrž so jih pogledali pod mikroskopom, da bi našli kužne bakterije. Odpeljali so me v prazno sobo s posteljo v kotu in mi odvzeli vsa oblačila. V zameno sem dobila smrdljivo haljo, v kateri bi bila tudi Marilyn Monroe videti kot beračica. Zaprli so vrata in jih zaklenili. Od neonske luči so me bolele oči in njeno brnenje me je spravljal v norost vsaj toliko kot terapija. Čez nekaj ur se je pojavil turški psihiater dr. Demiral, da bi se pogovoril z mano. Vprašal me je, ali sem motena. Odgovorila sem, da v tistem prostoru prav gotovo in da hočem ven. Rekel je, naj se pomirim in da me bo izpustil čez nekaj dni. Do takrat me bodo za moje lastno dobro obdržali na opazovanju. Šlo naj bi za ustaljen postopek, nič posebnega. V naslednjih dneh sem si prisluzila oskarja za igro. Bila sem mirna in dobre volje. Pretvarjala sem se, da se

veselim srečanj z zamaščenim in zaraščenim dr. Demiralom. Pogovarjala sva se o mojem otroštvu, gospe Marni in o tlečem sovraštvu, ki sem ga zatirala v sebi. Bilo je zelo preprosto. Pozorno poslušaj, kaj ti rečejo, resno pokimaš in odgovoriš z »da« ali »o« tem nisem premišljevala«. Izmišljala sem si božjastne zgodbe, da bi z njimi opravičila napade besa v preteklosti. Pomembno je, da si izmisliš sanje. Nori so nanje. Vse noči sem prebedela in si izmišljala sanje. Bila sem izčrpana. Po tednu dni so mi dovolili, da se vrnem v relativno spokojnost Broward Hilla. (Rita Mae Brown, Granatno jabolko: 84-86.)

Svetovna zdravstvena organizacija je leta 1991 izpisala homoseksualnost iz registra duševnih bolezni, potem ko je imela ta status od 19. stoletja dalje. Še pred tem je srednjeveška cerkev grmela na ljudi iz prižnic, svareč jih pred hudičem, ki ima veliko obrazov in lahko med drugim obsede ljudi tudi tako, da imajo nenaravna nagnjenja do ljudi istega spola. Hudiča so potem strokovno usposobljeni preganjali na številne iznajdljive načine, ki jim ne gre oporekati učinkovitosti, npr. sežiganje na grmadah in podobno. Podobno učinkovit je bil Hitler, ko mu je uspelo v krematorijih koncentracijskih taborišč spremeniti v pepel zavidljivo število oseb, ki so grozili, da bodo s svojim izprijenim vedenjem pokvarili zdravo jedro arijskih družin. Psihijatrija sicer ni nadaljevala tradicije vsesplošnega navdušenja nad požiganjem, a je od svojega nastanka dalje gojila v koreninah isto naravnost, in sicer, da je homoseksualnost simptom, ki ga je treba odstraniti. Elektrošok, lobotomijo, hormonsko terapijo in kar je bilo podobnega so pozneje zamenjale mehkejšje metode – npr. behavioristična terapija in psihoterapija. Otrokom, za katere je kazalo,

da se ne razvijajo v skladu s svojimi spolnimi vlo-gami, so to poskušali priskutiti na ta način, da so jih npr. obenem s stikom z njihovimi priljubljenimi igračkami, oblekami, identitetnimi simboli izpostavili telesnim ali psihičnim neprijetnostim in bolečinam, kar naj bi imelo posledični učinek, da bo otrok nezaželen vedenja opustil. In tako naprej. Znanost je s svojimi izsledki tovrstna prizadevanja podpirala. Že zgodaj so homoseksualcem merili obsege glav, da bi dokazali njihovo biološko različnost (manjvrednost). Pozornost na zunanje znake je pozneje zamenjalo zapletenejše raziskovanje notranjosti: specifične psihe, družinskih predispozicij in – v zadnjem času spet zasuk k biologiji – skrivnostnega gena za homoseksualnost.

Lezbijke in geji, četudi ne več označeni za duševno bolne, veljajo za nesrečne ljudi. Nesrečni so bojda, ker niso našli ustreznega partnerja ali partnerke nasprotnega spola in so se v homoseksualnost zatekli kot k zasilnemu izhodu, nesrečni, ker jih »nekaj« – kar koli že – sili k takim občutjem in si ne morejo sami pomagati, nesrečni zaradi nesrečnega neravnovesja hormonov, nesrečni, ker nimajo svojih otrok, sicer pa so njihova partnerstva itak po definiciji nesrečna. Nesreča jim je tako rekoč imanentna. O tem, da je to čista resnica, se lahko prepričamo v skorajda vseh filmih s to tematiko, ki so recimo starejši od deset, petnajst let. Koliko filmov poznate, v katerih lezbijka ali gej ne konča s kakšnim hudim zločinom na grbi, navadno z umorom partnerke ali partnerja, če že pred tem ne naredi samomora ali pristane v norišnici? Zgodovina homoseksualnosti pozna tudi nekaj srečnih obdobij, ko so imeli moralni dušebrižniki vseh vrst precej drugega dela in tako istospolna razmerja vsaj za tisti čas niso veljala za družbeni greh ali osebno tragedijo, kar nam daje nekaj upanja, da je sreča kljub vsemu precej odvisna od določene družbene klime. Sicer pa za seksualnost podobno kot za norost velja, da jo smejo manj nadzorovano prakticirati le višji sloji ali kako drugače izbrani krogi (npr. umetniški). Lezbično in gejevsko gibanje od šestdesetih let prejšnjega stoletja dalje postavi vprašanje homoseksualnosti v kontekst boja za enakopravnost in prepoznavnost v vseh sferah življenja. Tako so tudi na televizijske zaslone prišle privlačnejše, pa tudi bolj vsakdanje podobe homoerotične ljubezni, ki se čedalje pogosteje srečno izide.

Tako kot še zmeraj po malem prevladuje prepričanje, da so homoseksualci nesrečni, velja tudi

nekakšno vsesplošno mnenje, da je družba danes strpnnejša do homoseksualcev, kot je bila nekoč. Strpnost je zanimiv pojem. Mene spominja na to, da stisneš zobe in malo potrpiš, da bo mir v hiši. Večina ljudi, ki se opisuje kot strpne, pravzaprav tudi govori o svojem odnosu do homoseksualnosti na ta način: naj bodo, mene ne motijo, zanimajo pa tudi ne; v redu, dokler mene pustijo na miru; naj delajo med sabo, kar hočejo, samo ne na javnih prostorih, tega nam res ni treba gledati; in ne, otrok jim pa ne bi smeli dati. Mediji to raven strpnosti podpirajo, ko še po petnajstih letih gejevskega in lezbičnega gibanja pri nas v javnomnenjskih anketah postavljajo mimoidočim vprašanja tipa: »Ste za ali proti homoseksualnosti?« Tako formulirano vprašanje daje vprašanim vtis, da gre za zadevo, o kateri se dejansko morejo in smejo odločati. Na ekranu potem gledamo posameznike, ki si čisto zares vzamejo čas za razmislek, da bi pojasnili svoj zapleten odnos do tega vprašanja, v smislu: »Ja, že že, ampak ...« Nekateri so bolj neposredni, enostavno bruhnejo v kamero, da je to bilo, je in bo bolno, ter pojasnijo, kaj vse bi naredili svojim otrokom, če bi jih zalotili pri čem takem. Pretepli, poslali v vzgojni zavod ali k psihiatru, pika konec, kaj pa je treba tu komplicirati. Predreferendumske razprave letošnjo pomlad, ki so presojale tudi o tem, ali je dopustno, da bi imele lezbijke otroke, so izzvale podoben učinek. Pravzaprav je že samo referendumsko vprašanje legitimiziralo način, na katerega je bilo mogoče razpravljati. Tako je lahko vsak Francelj, ki si je vzel pet minut časa, izlil na papir svoje strahove, kako so samske ženske egoistične kurbe, lezbijke pa čarovnice, ki bi vse svoje napore pri vzgoji otrok vložile v snovanje načrtov o uničenju moških. Slovenija je namreč demokratična dežela, v kateri imajo vsi pravico izraziti svoje mnenje (bolj ko je mnenje ekstremistično in se približuje Rugljevemu vrelišču, bolj je super). Pri nas se narod sam odloča, kaj je prav in kaj ne, koga želi gledati v svoji bližini in koga bi bilo treba iztrebiti.

Težko je oceniti, do katere mere smo pripravljani »trpeti« (beri: biti strpni) socialni delavci in delavke. Študentska organizacija univerze je maja 2000 izvedla mnenjsko anketo o istospolnem starševstvu med socialnimi delavkami in delavci. Na anketo je sicer odgovorila manj kot polovica centrov za socialno delo (24 od 62), pa vendar smo lahko kar zaskrbljeni nad rezultati. 75% socialnih delavk in delavcev, ki so na anketo odgovorili, se je v uvodnem vprašanju izjasnilo, da ne podpira

ideje legalizacije istospolnega starševstva. Ko so bila respondentom postavljena natančnejša vprašanja, so bili odgovori enakomernejše porazdeljeni in nekoliko manj skrajni, kar je po svoje tudi tipično. Tako se isti respondenti, ki ideje sicer ne podpirajo, takoj v naslednjem vprašanju v skoraj 42% strinjajo, da bi morali pri dodelitvi otroka istospolnim staršem upoštevati iste kriterije kot pri dodelitvi staršem različnega spola. In kar naenkrat se jih le nekaj čez 20% ne strinja, da bi do dodelitve sploh prišlo. Pomemben je podatek, da je samo ena socialna delavka doživela, da se je nanjo obrnil istospolni par za informacije o dodelitvi otroka, kar pomeni, da iz anketnih odgovorov govorijo predsodki, ne pa izkušnje v praksi. Kakorkoli, na zadnje vprašanje je 83% vprašanih odgovorilo, da zase meni, da nima predsodkov do homoseksualcev. Socialna delavka, ki dela na področju posvojitev, se je na okrogli mizi, na kateri je ŠOU predstavila omenjene rezultate raziskave, podobno ocenila, namreč, da nima nobenih predsodkov. Svojo nehomofobično držo je uspela takoj tudi dokazati. Posvojitev otrok istospolnim parom ne odobrava in ne bi podprla. Svoje stališče je tudi pojasnila, in sicer s tem, »da tako ali tako ni dovolj otrok niti za heteroseksualne pare«. »Veste,« je pozneje svoje mnenje še dodatno strokovno podprla, »že dolgo delam na področju posvojitev. Težko rečem, zakaj, ampak nekaj mi govori, da to ne bi bilo dobro za otroka.« Vprašala sem jo, s katerimi strokovnimi argumenti, teorijami ali praktičnimi izkušnjami lahko podpre svoje izjave, pa sem jo s tem samo razjezila. Tako sem lahko bila še bolj prepričana, da tisto »nekaj«, kar ji govori, ni ne znanje ne izkušnje ne kakšen nezmotljiv notranji glas, pač pa nerefektiran predsodek.

V nasprotju z prevladujočim zdravorazumskim mnenjem o gejih in lezbijkah pa ti sebe opisujejo kot razmeroma srečne. Bolj ko je lahko njihova ljubezen odkrita in sprejeta, bolj so v resnici srečni. Še najbolj so srečni, ko jih nihče ne požiga, priključuje na električni tok, pretepa, meče iz lokalov ali služb ali opravlja za hrbtom. Srečni so zelo verjetno pod podobnimi pogoji kot drugi ljudje. Svoje zadovoljstvo utemeljujejo tudi z občutkom, da so si svoj način življenja na neki način izbrali, zato ga doživljajo kot nekaj posebnega. Večina nesrečnosti, ki se pripisuje naravi njihove spolne orientiranosti, vendarle izvira iz diskriminacije v vsakdanjem življenju in predsodkov okolice.

Dr. Theo Sandfort je v intervjuju v *Delu* (R. Kuhar, 21.7.2001) predstavil izsledke raziskave o duševnem zdravju med geji in lezbijkami na Nizozemskem. Ugotovil je, da zelo veliko gejev in lezbijk nima nikakršnih duševnih problemov. Na drugi strani pa v primerjavi s heteroseksualno populacijo pogosteje iščejo pomoč v svetovalnih službah ter v celotnem življenjskem obdobju zanje obstaja trikrat večja verjetnost, da bodo zapadli v motnje razpoloženja, dvakrat večja verjetnost, da bodo doživljali tesnoba stanja, in dvakrat večja verjetnost za zlorabo dovoljenih in nedovoljenih substanc. Razlogi za to so, da mora oseba, preden sprejme svojo homoseksualnost, predelati vrsto negativnih stališč družbe, ki vplivajo nanjo. Pogosteje je pod nenehnim pritiskom, kako ga ali jo bodo ljudje videli, ocenjevali ali prepoznali kot geja ali lezbijko. To pomeni, da je oseba ves čas na preži, kar je zelo stresno.

Pri nas nimamo sistematično zbranih podatkov o gejih in lezbijkah kot uporabnikih socialnih ali svetovalnih služb ali služb duševnega zdravja. Od »specializiranih« svetovalnih služb obstaja danes Galfon – telefon za lezbijke in geje. Pred nekaj leti je v Ženskem centru Metelkova mesto delovala še lezbična svetovalnica društva Kasandre. Večina lezbijk in gejev, ki iščejo pomoč, se torej obrača na običajne službe. Iz zgodb znancev in znank lahko povzamem nekaj tipičnih odzivov služb na gejevsko in lezbično problematiko. Odzivi služb so odvisni zlasti od osebne razgledanosti in širine profesionalk in profesionalcev oz. na drugi strani od njihovih predsodkov in ne od kakšne načelne naravnosti, ki bi si jo te službe posebej vpisale v svoj kodeks (z izjemo nekaterih nevladnih organizacij, ki se glede tega jasneje deklarirajo). Tako nobena lezbijka ali gej ne more vedeti, kaj lahko tozadevno pričakuje, če se bo obrnil/a na profesionalno službo. Pozitiven odziv na njeno, njegovo spolno orientacijo ni samoumeven. Informacije o dobrih in slabih svetovalkah in svetovalcih potem krožijo od ust do ust po neformalni mreži, v smislu: »Ti, a poznaš koga, ki s tem nima problema?« Že tako se je namreč težko odločiti, da boš razprla, razprl svoje intimne probleme popolnemu tujcu, tujki; toliko težja je odločitev, če sploh ne veš, na kakšno mino lahko stopiš, ko prideš čez prag ustanove.

Lezbijke in geji, ki so v določenem obdobju svojega življenja iskali pomoč, pripovedujejo o zelo dobrih izkušnjah, in teh je kar veliko, pa tudi o precejšnjem nerazumevanju in nesprejemanju.

Med dobre izkušnje so šteli, če so po razkritju pred strokovno delavko, delavcem doživeli občutek sprejetosti, nezavrženosti, neodtegnjene bližine, zanimanje in podporo svojim prizadevanjem. Med slabe izkušnje so uvrstili odzive v razponu od obupne zadrege do poskusov spreobrnjanja. Zadrega strokovnjaka, strokovnjakinje ob razkritju zna biti neprijetna, pa vendar človeška in ni nujno znak, da se v nadaljevanju srečanje ne bo dobro izšlo. Nekateri so doživeli na prvi pogled pozitiven odziv, ki pa se je pozneje razvil v vse sorte hudih stvari, npr. v napad »vsiljive radovednosti«. Očitno neseznanjena profesionalna oseba je srečanje z gejem vzela kot eksotično obogatitev svoje prakse. »Ah, hvala, da ste bili odkriti, še nikogar do zdaj nisem srečala v svoji praksi. Vas lahko nekaj vprašam?« V tem duhu je usmerila vanj artilerijo vseh mogočih vprašanj, od zelo stereotipnih do perverznh, na primer, kako zgleda seks med dvema lezbijkama? ali res zmeraj ena igra moško, druga pa žensko spolno vlogo? ali njegova mati nosi hlače v hiši? se sam na skrivaj preoblači v ženske cunje? Tako oblegana oseba se je kaj kmalu začela počutiti kot zajček sredi pomembne raziskave, ki osebno z njo ali njenimi problemi nima nobene zveze.

Med hujše odzive profesionalnih služb sodi patologizacija homoseksualnosti, se pravi, praksa, ki se opira na prepričanje, da je homoseksualnost problem ali odklon. Med najpogostejše in najpopularnejše načine aplikacije tega prepričanja sodijo napor, usmerjeni v iskanja osebnih vzrokov, da se ti je v življenju to pripetilo. Če se že ne moreš spremeniti, potem vsaj nenehno razmišljaj o tem, zakaj si tak, kakršen si. Poglobi se v to, do kdaj si lulal v plenice, do katerega leta te je mama dojila in kaj še vse groznega se ti je dogajalo z ženskami, da ne moreš spati z njimi. Si prepričana, da bi še mislila, da si lezbijka, če bi srečala »pravega«? V srčiko tega prepričanja je vsajeno vedno znova dejavno staro upanje, da se da homoseksualnost pozdraviti. Samo potruditi se je treba. Procesi poskusov korekcije iz homoseksualnosti v heteroseksualnost so lahko bolj ali manj razvidni, včasih pa tudi povsem zakriti. Profesionalna oseba lahko npr. pozitivno, v prijateljskem tonu spodbuja geja ali lezbijko, naj vendarle poskusi najprej tudi v heteroseksualnem odnosu, da bo lahko pozneje povsem prepričan/a. Prijateljsko prepričevanje postane učinkovitejše, če v geju ali lezbijki prebudi občutke slabe vesti, krivde in čustva izgube, ki jih morda še ni predelal/a. Ste

res dobro premislili, da si ne želite imeti otrok in družine? Ni se vam treba dokončno odločiti. Mogoče je bolje, če v tej fazi ne poveste staršem. Mogoče je res bolje, ampak homoseksualna oseba bo po takih sporočilih odvekla s sabo skupaj s svojimi še nepotrebno breme tujih dvomov in strahov.

V posameznih psihiatričnih službah pa se še zmeraj dogajajo bolj odločni korekcijski poskusi. Ljudje, ki so v nekem obdobju svojega življenja uporabljali psihiatrične službe ali pa so na njihovo pomoč vezani dalj časa, so lahko zlasti v času kriz ranljivejši in bolj dovzetni za dobronamerne strokovne nasvete. Recimo, lezbijki v globoki depresiji je psihiatrinja pojasnila, da je v takem stanju zelo verjetno zaradi tega, ker živi v partnerstvu z žensko. Ne glede na to, da je bila partnerka njen glavni vir podpore, se je psihiatrinji zdelo prav, da ji pojasni, da taki odnosi nikamor ne vodijo, ker ljudje tega ne sprejemajo in bo najbolje za vse, da se razideta. Mlajši moški, ki je imel veliko odprtih vprašanj o svoji spolni identiteti, je obiskoval terapevtsko skupino v bolnišnici, kjer je dobil navodilo, naj o svojih homoseksualnih izkušnjah raje ne govori, ker bi to znalo vznemiriti druge paciente. Lezbijki, ki je v času bivanja v bolnišnici hodila tudi na individualne razgovore k psihiatru, je ta vedno znova zagotavljal, da so njena lezbična nagnjenja začasna, saj so posledica duševne bolezni. Da bi bil bolj prepričljiv, je navajal primere svojih bivših pacientk, ki so imele podoben problem, vendar se je ta sčasoma rešil sam od sebe, ko so se enkrat poročile in rodile otroke. Pogosto postane homoseksualnost psihiatričnega uporabnika bistven podatek, ko se ugotavlja njegova diagnoza, in pomemben predmet razprav okoli njegovega stanja. Koliko pozornosti pa namenjajo zdravniki heteroseksualnosti pacientk in pacientov? Še nisem slišala, da bi komu napisali v kartoteko: R. Š., diagnoza: shizofrenija; pri osebi smo opazili znake heteroseksualnega obnašanja.

Ker v nekaterih strokovnih službah, bodisi socialnih, svetovalnih ali psihiatričnih, še vedno dojemajo homoseksualnost kot duševno motnjo, ker je preživetje lezbijkam in gejem že tako oteženo (komu pa je sploh lahko?) in ker so izkušnje šola, iz katere naj bi se tudi drugi kaj naučili, se mi je zdelo, da ne bo škodilo nekaj dobronamernih nasvetov za vse, ki kdaj uporabljamo ali ponujamo profesionalno pomoč.

VODIČ SKOZ PROFESIONALNO POMOČ

ZA GEJE IN LEZBIJKE

1. Strokovnjaki so zato, da vas podprejo v vaših življenjskih izbirah. Zahtevajte to od njih.

2. Dobro premislite, preden strokovni osebi zaupate, da ste gej ali lezbijka. Preverite na zvit način, kakšne predsodke bi utegnili imeti. Ni vam treba biti že takoj iskreni, nikomur niste dolžni tega razlagati ali se zato še opravičevati.

3. Če zaslutite, da vas hočejo prepričati, da se spreobrnite, zamenjajte terapevta, prejšnjega pa prijavite varuhu človekovih pravic.

4. Ni vsak, ki daje vtis, da vas je sprejel, tudi zares strpna oseba; včasih prav tiste, ki priznajo, da o tem ne vedo veliko, v resnici osebno bolj zanimajo kakor prve.

5. Če ste v brezizhodnem položaju, odvisni od pomoči, pred vami pa so okrepljene vrste homofobičnih strokovnjakov, si poiščite zagovornika.

6. Če verjamete, da vas ni prinesla štoraklja, potem mirno verjemite, da tudi shizofrenije ali depresije niste staknili, ker ste se poljubljali z osebo istega spola.

7. Velika verjetnost je, da niste zato lezbijka ali gej, ker je bila vaša mama gospodovalna, pa tudi če bi bilo tako, kaj to koga briga. Če čutite, da vas to vprašanje preveč obremenjuje, se vprašajte, kaj vse vpliva na to, da postane kdo heteroseksualen. Kakšne tipične družinske razmere, kateri tip matere ali poseben gen? Postavite to vprašanje svojemu terapevtu na naslednji seansi.

8. Če dvomite o svoji spolni usmerjenosti, imate pravico, da se strokovnjaki z vami o teh dvomih pogovarjajo, vendar bodite pazljivi, da ne bodo dvomili bolj od vas. Zelo hitro se vam lahko zgodi, da boste svoje dvome o sebi zamenjali z njihovimi dvomi o homoseksualnosti nasploh.

9. Zavedajte se, da se v vas nenehno projicira veliko nezaupanja, zaradi česar morda že sami dvomite, ali ste ustrezna oseba. Ne dopustite, da vas z nezaupanjem obsipa še oseba, ki ste si jo izbrali kot zaupno.

10. Če obžalujete, da kot gej ali lezbijka ne morete imeti otrok, in če vam še ni ubilo želje po starševstvu, ko ste dojeli, da vsi okoli vas mislijo, da bi začeli svojega otroka isto minuto, ko bi ga dobili, na vse mogoče strašljive načine zlorabljeni,

potem nikar ne dopustite, da vas zgrabi malodušje; razglejte se po možnih darovalcih, pobrskajte po internetu, najdete način, kako to narediti. Ljudje so se od zmeraj in najpogosteje oplojevali izven bolnišnic.

ZA PROFESIONALNE DELAVKE IN DELAVCE

1. Ne bojte se lezbijk in gejev – večina jih ne grize, pa tudi homoseksualnosti se ne morete nalesti ob stiku z njimi. Če ste to že vedeli, potem se začnite tako tudi obnašati.

2. Za osebo, ki se vam je razkrila kot gej ali lezbijka, je bilo najverjetneje to premišljeno dejanje, ki je zahtevalo veliko naporov in premagovanja strahu. Če tega ne morete sprejeti, ji to odkrito povejte, preden se vam ne zgodi, da boste začeli projicirati vanjo, vanj svoje lastne strahove.

3. Če to velja, torej, če ste čisto zares ugotovili, da vas je homoseksualnosti strah, si nemudoma najdete terapevta. V nasprotju s homoseksualnostjo se predsodke da pozdraviti.

4. Kako ugotovite, ali ste podvrženi homofobiji in ali so vaše predstave o homoseksualcih stereotipne? Se vam zdi, da se povsod okoli vas množijo homoseksualci, ki vam nekaj hočejo in vas osebno nadlegujejo? Znete naštetih presenetljivo veliko dogodkov, ko so vas ali vaše znanke ali znance poskušale zapeljati perverzne mozače ali osladni tipi? Čutite nelagodje v telesu, ko ste v stiku s homoseksualno osebo? Začutite v takih trenutkih potrebo, da morate jasno definirati, da ste sami heteroseksualni? Se vam naježi koža ob misli, da bi lahko geji in lezbijke vzgajali otroke? Vas začne skrbeti za prihodnost sveta ob misli, da bi homoseksualni starši vzgojili homoseksualne otroke? Se vam zdi vaša spolna usmerjenost naravna? Ste prepričani, da so homoseksualci praviloma nesrečni in tragični liki?

5. Homoseksualnost boste najbolje razumeli, če se boste poglobili v svojo seksualnost. Začnite razmišljati o tem. Kdaj ste npr. prvič začutili, da ste heteroseksualni? Raziščite, kaj je vse vplivalo na to, da ste postali heteroseksualni.

6. Zanesljivo in popolnoma podprite homoseksualno osebo, s katero ste v stiku. Ne potrebuje vaših dvomov, verjetno jih je morala sama pri sebi že veliko premagati.

7. Nikjer ne piše, da ima homoseksualna oseba zaradi svoje homoseksualnosti kakršne koli

probleme. Podprite ga, jo v tistem, zaradi česar se je obrnil/a na vas.

8. Če ne morete pomagati, potem vsaj ne škodite.

Na koncu še skromno priporočilo kolegicam in kolegom na Visoki šoli za socialno delo. Anketa je med drugim pokazala tudi to, da so socialne

delavke prepuščene sebi in lastni pobudi, kar se tiče informiranja in izobraževanja na področju homoseksualnosti. To mora biti pomemben podatek za vse, ki smo vključeni v izobraževanje socialnih delavk in delavcev. Razbijajmo tabuje, pohodimo stereotipe in čimveč govorimo o tem. Zaradi prepogoste uporabe besede gej ali lezbijka se nam – preverjeno – ne bo posušil jezik.

LITERATURA

BROWN, Rita Mae (1994), *Granatno jabolko*. Ljubljana: ŠKUC Lambda

KUHAR, Roman (2001), Duševno zdravje homoseksualcev: večja verjetnost motenj (Intervju z dr. Theom Sandfortom). *Delo*, 21.7.2001: 28-29

ŠTUDENSKA ORGANIZACIJA UNIVERZE – RESOR ZA SOCIOLO (2000), *Istospolno starševstvo: Analiza ankete za centre za socialno delo*. <http://www.geocities.com/slogayportal>